

N:o 36.

Ank. till Riksd. kansli den 21 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående revision af kyrkolagen m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 26, anför herr *A. H. Hammarskjöld* följande:

»Frågan om en revision af kyrkolagen har sedan lång tid tillbaka varit föremål för såväl Kungl. Maj:ts som Riksdagens och kyrkomötets uppmärksamhet. Och det är icke underligt, ty med den utveckling och förändring, som ägt rum på alla områden och icke minst i fråga om kyrkliga förhållanden och kyrkligt åskådningssätt, särskildt under det sist gångna seklet, är det naturligt, att en år 1686, således för 219 år sedan, stiftad och för den tiden passande kyrkolag skall i många och väsentliga stycken vara olämplig, delvis rent af otillämplig för nuvarande förhållanden. Följden har också blifvit den, att, då ingen allmän revision kunnat komma till stånd, omständigheternas makt framtvingat partiella ändringar, så att, såsom en talare vid 1903 års kyrkomöte yttrade, »af hela kyrkolagens 224 paragrafer är det endast halfva antalet som kvarstå något så när oförändrade, medan den andra hälften är antingen upphäfd eller i större eller mindre mån ändrad. För öfrigt består den oförändrade delen till stor del af pastoralteologi och i öfrigt af antikverade bestämmelser. Kyrkolagen, sådan den nu befinnes, är mera ett kulturhistoriskt minne än en lag, som i alla delar kan tillämpas i våra dagar.» Motionärerna i ämnet vid samma kyrkomöte ansågo, »att kyrkolagen, i sin helhet betraktad, verkar såsom en lagruin och icke såsom ett lefvande lagverk».

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 7 Saml. 31 Häft. (N:o 36).

En redan 1824 af Kungl. Maj:t tillsatt kommitté med uppdrag att granska svenska författningar framhöll i sitt den 8 april 1828 afgifna yttrande med styrka kyrkolagens otidsenlighet. Genom beslut den 27 december 1833 uppdrog Kungl. Maj:t med anledning häraf åt kommittén att uppgöra förslag till kyrkolag och kyrkostadgar. Sådant förslag afgafs 1846, men ledde icke till någon påföljd. Sedan 1868 års kyrkomöte i underdånig skrifvelse den 3 oktober samma år, med afseende å behovet af gällande kyrkolags omarbetning, hos Kungl. Maj:t anhållit om en revision af den ecklesiastika rättegångsordningen och de prästerliga befodringslagarne, uppdrog Kungl. Maj:t den 5 januari 1869 åt en kommitté att besörja en revision af 1686 års kyrkolag, med föreskrift att göra början med befodringslagarne och rättegångsordningen. Kommitterades förslag afgafs den 2 oktober 1873 och hade till följd ny lagstiftning i samma ämnen.

Vid 1888 års riksdag väcktes motion att få till stånd en revision af kyrkolagen. Den afstyrktes af lagutskottet, som, under erkännande af att 1686 års kyrkolag i många afseenden icke motsvarade nutidens förändrade förhållanden, dock ansåg det mera ändamålsenligt att fortgå på de partiella reformernas redan beträdda väg. Trots detta afstyrkande bifölls motionen af båda kamrarna, af Andra Kammaren utan votering. I den skrifvelse, som Riksdagen med anledning häraf den 17 februari 1888 aflät, framhölls, hurusom det vore obestriddigt, att 1686 års kyrkolag vore i många delar föråldrad. Hvarjehanda ändringar i densamma hade visserligen företagits, men ännu kvarstode såsom gällande stadganden, hvilka stode i så afgjord strid med vår tids rättsuppfattning, att tillämpning af desamma icke borde komma i fråga. Af det förslag till ny kyrkolag, som Kungl. Maj:t i anledning af det första kyrkomötets framställning låtit utarbета, hade visserligen delar blifvit för Riksdagen framlagda, men alltjämt kvarstode behovet af en fullständig ny kyrkolag och i samband med densamma stående kyrkliga stadganden. På grund häraf anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета dels ny kyrkolag, att till antagande af Riksdagen och allmänna kyrkomötet i sin tid framläggas, dels därpå grundade och i samband därmed stående kyrkliga stadganden.

Denna riksdagsskrifvelse hade till följd, att Kungl. Maj:t den 21 november 1890 uppdrog åt en kommitté att utarbета förslag till ändringar i kyrkolagen. Således var det denna gång icke fråga om förslag till en fullständigt ny kyrkolag, utan kommittén skulle sysselsätta sig endast med vissa delar af densamma. Kommitténs arbete resulterade i tre betänkanden, angifna under loppet af åren 1891 och 1892 och

innehållande många förslag, hvilka, där de icke redan vunnit sin lösning, helt visst kunna blifva af betydelse vid utarbetandet af en ny kyrkolag.

Vid 1903 års kyrkomöte återupptogs frågan om revision af kyrkolagen i en motion, som väcktes af representanten för Dalarne, landshöfdingen Fredrik Holmqvist, förutvarande expeditionschef i kungl. ecklesiastikdepartementet och i följd af denna verksamhet väl förtrogen både med kyrkolagen och dess brister. Kyrkolagsutskottet uttalade sig kraftigt för bifall till motionen, dock med reservation af ordföranden och vice ordföranden. Sedan utskottet återgifvit själfva motionen och anfört det hufvudsakliga ur Riksdagens år 1888 aflåtna och här ofvan i korthet relaterade skrifvelse, yttrar utskottet vidare: »Jämväl utskottet anser oförnekligt, att en fullständig revision af kyrkolagen är i hög grad behöflig. I sin helhet mycket föråldrad, innesluter denna lag åtskilliga bestämmelser, hvilka, ehuru icke upphäfdade, numera icke kunna tillämpas. Beträffande många stadganden i densamma är det mycket svårt att afgöra, huruvida de skola anses som gällande rätt eller icke. Vissa delar af lagen afse ämnen, hvilka numera afgjordt icke tillhöra detta slag af lagstiftning, exempelvis fattigvård och hospitalsväsende. Gränsen mellan den egentliga kyrkolagen och kyrkliga stadgar är ytterst sväfvande. Att ett viktigt lagverk befinner sig i ett sådant skick, synes ovillkorligen påkalla de lagstiftande myndigheternas ingripande. Oafsedt de praktiska olägenheter, som på grund däraf ständigt möta, måste det nämligen bidra till undergräfvande af aktningen för lag, om detta tillstånd får fortfara.

Utskottet kan ej heller ansluta sig till den uppfattning, hvilken såväl vid skilda tillfällen under frågans föregående behandling som ock inom utskottet blifvit uttalad, att man bättre befrämjar afhjälpan af kyrkolagens brister genom successiv omarbetning af olika delar i densamma. En revision af kyrkolagen i dess helhet utgör visserligen ett mycket omfattande och med stora svårigheter förenadt lagstiftningsarbete, men å andra sidan innebär en sådan lösning af frågan många och viktiga fördelar. En systematisk lag, hvars skilda delar stå i det rätta förhållandet till hvarandra och tillsammans bilda ett organiskt helt, åstadkommes lättare och bättre därigenom, att revision af hela lagen sker på en gång. Skulle det sedermera, hvilket man icke torde hafva någon anledning antaga, visa sig omöjligt att förena meningarna om lagförslaget i dess helhet, blir det äfven med hänsyn till de partiella reformerna af synnerligt gagn, att ett dylikt enhetligt lagförslag finnes utarbetadt, på grundvalen hvaraf framställningar om reformer i större eller mindre delar därefter kunna göras. Måhända skulle för öfrigt en

fullständig, ny kyrkolag vinna godkännande utan större svårighet än de partiella lagförslagen, hvilka icke heller visat sig lätta att genomföra. Den tidsutdräkt, som af revisionen skulle föranledas, torde icke behöfva blifva sådan, att den bör afskräcka från arbetets företagande. En viss långsamhet är oskiljaktig från flertalet kyrkolagsreformer redan på grund af den långa tid, som förflyter mellan kyrkomötena. Utöfver de frågor, i hvilka det nu församlade kyrkomötet afgifver yttrande, kunna äfven de minsta ändringar i kyrkolag icke komma till stånd före nästa kyrkomöte, och om revisionen bedrifves med den skyndsamhet, som ämnets vikt kräfver, lär den möjligheten icke vara utesluten, att vid den tiden en ny kyrkolag kan vara utarbetad och föreläggas mötet.

Under åberopande för öfrigt af hvad motionänen anført, får utskottet alltså hemställa,

att kyrkomötet måtte, med bifall till motionen, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes så snart ske kan föranstalta om revision af gällande kyrkolag med dithörande författningar samt framlägga det förslag, till hvilket nämnda revision kan gifva anledning.»

Från diskussionen vid ärendets behandling i kyrkomötet må anmärkas en betydelsefull omständighet: alla, äfven motståndarne, »erkände obetingadt både nyttan och behofvet af en fullständig revision af kyrkolagen». Såsom skäl för afslag anfördes hufvudsakligen, att det skulle möta alltför stora svårigheter att få en helt ny kyrkolag och att man därför borde nöja sig med partiella reformer. Pluraliteten var dock af annan mening, ty vid votering bifölls utskottets hemställan med 39 röster mot 16. Kyrkomötet har därmed för andra gången och med en tydlighet, som icke lämnar rum för något tvifvel, uttalat sig för det trängande behofvet af en revision.

Denna kyrkomötets skrifvelse remitterades därefter till samtliga konsistorier i riket för afgifvande af yttrande. Af dessa är det endast ett, domkapitlet i Uppsala, som afstyrker. Domkapitlet anser visserligen, att det skulle vara en fördel att äga en ny lag, »som gjorde de rättvisaste grundsatser gällande med hänsyn till alla en ny tids förhållanden och i hvilken hvarje del stode i klart och innerligt organiskt samband med det hela och där hvarje särskildt stadgande genom sin tydlighet gäfvade ringa anledning till någon tvekan med afseende på tillämpningen. Domkapitlet måste dock anse utsikterna för åstadkommandet af en sådan lag vara ganska ringa i en tid, då så liten enighet råder med hänsyn till de viktigaste principerna». Af denna orsak anser

domkapitlet rådligast att ännu, till dess större enighet vunnits, fortgå på de partiella reformernas väg.

Af de öfriga konsistorierna finnas två, som »icke afstyrka» nådigt bifall till kyrkomötets framställning, nämligen hofkonsistorium och domkapitlet i Visby.

Alla de öfriga tillstyrka bifall, somliga »på det lifligaste», andra med starkt betonande af nödvändigheten af en fullständig revision.

Till de skäl för en revision, som i denna återblick på frågans historia blifvit framlagda, torde icke mycket behöfva tilläggas. Från 1828 och intill nu hafva alla, som yttrat sig i frågan, enstämmigt uttalat sig för behofvet af en revision, de flesta för en fullständig sådan, mindretalet för en partiell. Granskar man närmare skälen för yrkandet på en blott partiell revision, befinnas dessa nästan uteslutande hafva sin grund i misströstan om möjligheten att komma till enighet om en fullständig, ny kyrkolag och farhågan, att under tiden alla partiella reformkraf skola undanskjutas till en oviss framtid. Det synes dock, som om detta vore att gifva våra lagstiftande myndigheter ett alltför dåligt betyg. I Finland gällde från svenska tiden 1686 års kyrkolag, och likväl har där en ny kyrkolag blifvit antagen och är gällande sedan år 1868. Svårligen kunna väl förhållandena i Finland sägas hafva varit gynnsammare för ett reformerande lagstiftningsarbete än i Sverige.

Beträffande åter farhågan, att alla partiella reformkraf skulle undanskjutas under den tid revisionsarbetet varar, kan ett sådant skäl visserligen hafva ett sken af berättigande, men — såsom redan af sista kyrkomötet uttalats — det har icke heller visat sig lätt att åstadkomma partiella reformer, och det är ingalunda osannolikt, att en fullständig revision skulle mottagas med större välvilja just därför, att man då finge ett enhetligt verk med inre organiskt sammanhang.

I den öfvertygelsen, att hvad Riksdagen år 1888 yttrade om behofvet af en ny kyrkolag fortfarande äger giltighet, och i ändamål att, om möjligt, påskynda en lagrevision, får jag alltså hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes så snart ske kan föranstalta om revision af gällande kyrkolag med dithörande författningar samt framlägga det förslag, till hvilket nämnde revision kan gifva anledning.»

Under den tid, som förflutit från det 1686 års kyrkolag promulgerades, har densamma undergått så väsentliga förändringar och erhåll-

lit så betydande tillägg, att af den ursprungliga stommen icke mycket står kvar. Så godt som samtidigt med kyrkolagen utkommo förordningen om rättegång i domkapitlen, en vidlyftig stadga om eder och sabbatsbrott samt stadga och förbud angående slagsmål, oljud och förargelse i kyrkorna. Prästerskapets privilegier af år 1723 utgöra en ännu i stora delar gällande författning i kyrkorättsligt afseende. Åren 1731 och 1739 utkommo viktiga förordningar, hvarigenom sättet för prästerliga tjänsters besättande utförligt bestämdes. 1734 års allmänna lag medförde väsentliga förändringar i kyrkans ställning till äktenskapsrätten, och det torde vara visst, att å detta område mera än på något annat den borgerliga rätten undanträngt den kyrkliga. Det är betecknande, att 1686 års kyrkolag har ett kapitel 15, som handlar om »trolofning och äktenskap», och ett kapitel 16 om »skillnad i trolofningar och äktenskap», medan de kyrkliga lagstiftarne i våra dagar, såsom framgår af 1873 års förslag till kyrkolag, icke hafva anledning att skriva om annat än om »vigsel och lysning till äktenskap». Under 1700-talet utkommo viktiga författningar angående främmande trosbekännare här i landet, särskildt under Gustaf den tredjes tid, då främmande kristna trosbekännare erhöilo fri religionsöfning och mosaiske trosbekännare tillätos nedsätta sig i landet. Under frihetstiden tillkommo äfven författningar om den enskilda kyrkoplikten och husförhöret, liksom konfirmationen då infördes i de flesta stift. Med det nya statsskickets införande i vårt land följde ock viktiga förändringar å hithörande område. I 16 § regeringsformen infördes bestämmelsen om samvets- och religionsfriheten, i det där stadgades: »Konungen bör — — — — ingens samvete tvinga eller tvinga låta, utan skydda hvar och en vid en fri utöfning af sin religion, så vidt han därigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer.» Med detta stadgande kan grundvalen till många bestämmelser i 1686 års kyrkolag sägas vara rubbad. Kyrkoplikten upphäfdes år 1855. År 1859 erhöil man rätt att för dop, konfirmation och nattvardsgång vända sig till annan präst än den sockens, i hvilken man var mantals-skrifven, hvarmed det s. k. sockenbandet är löst. Genom förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma m. m. ordnades på ett mera fullständigt sätt än dittills den kyrkliga kommunalförvaltningen. 1863 infördes kyrkomötesinstitutionen och samma år upphäfdes nattvardstvänget. Med 1864 års strafflag följde viktiga stadganden å det kyrkorättsliga området i 7 och 11 kapitlen. Härjämte må nämnas förordningar om utvidgad religionsfrihet för kyrkans egna medlemmar och

för främmande trosbekännare, särskildt förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsutöfning af den 31 oktober 1873, nya prästerliga befodrings- och vallagar, nya stadganden om prästerliga examina, fullständig reglering af alla ordinarie prästmäns löneförhållanden, stadganden om borgerlig vigsel, lag om straff för ämbetsbrott af präst och om laga domstol i sådana mål den 8 mars 1889, bestämmelser om prästedens utbytande mot ett blott löfte samt slutligen den nya läroverksstadgan, hvarigenom domkapitlens befattning med den högre skolundervisningen upphäfts och i väsentliga delar öfverflyttats å en för riket gemensam läroverksöfverstyrelse. Påpekas må ock, hurusom gällande stadganden om hospitalsväsendet och fattigvården ingripit å det område, 1686 års kyrkolag afsett att reglera.

1686 års kyrkolag är en af det karolinska enväldets sist kvarlevande rester. Om den ock genom riksens ständers beslut af den 9 november 1686 »blef för en lag antagen», synes den likväl hufvudsakligen varit resultatet af en från konungamakten utgående lagstiftningsakt, hvilket jämväl bestyrkes däraf, att, då vid 1686 års riksdag lagen förelades ständerna till godkännande och därvid inom präteståndet anmärktes, att den dock först borde föreläsas, innan den antoges, emedan ej alla kände den, ärkebiskopen invände, att detta vore betänkligt, »sedan Kungl. Maj:t hafver henne approberat och underskrifvit». 1571 års kyrkoordning har legat till grund för 1686 års kyrkolag. Många tvistiga punkter, särskildt den om konungamaktens förhållande till kyrkan, hvilken på grund af förhållandena vid tiden för lagens tillkomst var synnerligen ömtålig, hafva afsiktligt utelämnats ur densamma. Genom dylika utelämnanden har dock i lagen uppstått en viss ofullständighet, hvars fyllande så småningom visat sig nödvändigt. Om också glädjen öfver den nya kyrkolagens eller, som den ock kallades, kyrkoordningens tillkomst var allmän och ständerna vid 1689 års riksdag prisade konungen, »genom hvilkens ifver för gudstjänsten den i så långa tider efterlängtade kyrkoordningen blifvit påbjuden», finns det mycket, som tyder på att denna tillfredsställelse ingalunda varit oblandad. Påverkade af missnöje med enväldets alltmer stegrade utveckling, uppträdde kort tid efter lagens utfärdande åtskilliga framstående prästmän och framställde svåra anmärkningar mot densamma. Efter enväldets slut tog sig detta missnöje ock uttryck i en önskan, att kyrkolagen måtte undergå revision, och år 1725 sammanträdde en kommitté af de tre så kallade öfre stånden, hvilken utarbetade ett förslag till kyrkolag, som framlades för 1731 års Riksdag, men då ej hann behandlas. För-

slaget ledde likväl icke till något resultat. Det är först efter det nya statsskicket införande år 1809, som arbetet å revision af kyrkolagstiftningen med kraft åter upptogs. Såsom motionären omnämmt, till-satte Kungl. Maj:t år 1824 en kommitté med uppdrag att granska svenska församlingens nu gällande kyrkolag och ordning jämte öfriga ecklesiastiska författningar och inkomma med förslag till de rättelser och förbättringar, hvilka vid förändrade tider och förhållanden kunde pröfvas vara af nöden. I det betänkande, samma kommitté år 1828 afgaf med förslag till kyrkolag och ordning för svenska församlingen, är det att märka, hurusom kommitterade uttala, att de, med öfver-skridande af det dem lämnade uppdrag att blott vidtaga nödiga ändringar och rättelser i gällande kyrkolagstiftning, funnit nödigt att utarbeta ett fullständigt förslag till kyrkolag och kyrkoordning. De hafva väl funnit, att, »med hänseende till sannt nit för trons och den rätta lärans enhet, gudstjänsten och därmed förenade gudomliga in-rättningars helgd, väckelse till gudaktighet och dygd, ordning inom läroämbetet och församlingen o. s. v., vår kyrkolag föga behöfver eller kan förbättras; men sättet och medlen att främja hvarje önskvärdt ändamål måste förändras med odlingen, sederna och folklynnnet under tidernas fortgång.» De finna sålunda, huru kyrkolagen för sin tid nog varit väl afpassad, men numera icke motsvarade de kraf, en fram-skriden folkupplysning därå kunde ställa. Tillkommen under påverkan af minnet af den svåra striden mellan en »förbättrad gudalära och en djupt inrotad vantro», var det icke underligt, att kyrkolagen, i öfverens-stämmelse med den tidens åsikter, belade bevistandet af främmande gudstjänst samt försummelse af den egna liksom af katekesförhören med böter, föreskref, huru många gånger om året nattvarden minst borde begås, straffade underlåtan af denna kristna plikt med bann-lysning samt vidhållna villfarelser eller affall ifrån den rena läran med landsflykt och förlorad arfsrätt o. s. v. Dylika stadganden, hvilka endast vore ägnade att leda till skrymteri, borde upphävas. Det förslag till kyrkolag, kommitterade afgåfvo, bestod af 11 kapitel, däribland likväl ännu fanns upptaget ett om »de fattigas vård», hvilken således här, liksom i 1686 års kyrkolag, fortfarande ansågs vara en angelägenhet, som borde jämväl från kyrklig synpunkt regleras. För-slaget blef emellertid föremål för åtskilliga anmärkningar, särskildt från domkapitlens sida, hvarför Kungl. Maj:t den 27 december 1833 uppdrog åt särskilde kommitterade att efter noggrant upprättadt sammandrag af och inhämtad kännedom om alla de stadganden, hvarigenom kyrko-

lagen blifvit i någon mån upphäfd, ändrad eller tillökad, äfvensom alla i öfrigt gällande reglementariska föreskrifter angående kyrkoväsendet, hvilka af Kungl. Maj:t blifvit utfärdade, föreslå hvad kommitterade däraf ansåge böra bibehållas, borttagas, ändras eller tilläggas samt indela den nya fullständiga redaktion af kyrkoförfattningar, hvilken kommittén således ägde utarbета, uti *dels* kyrkolag, innehållande föremålen för Kungl. Maj:ts och riksens ständers gemensamma lagstiftning, *och dels* kyrkostadga, innefattande alla öfriga föreskrifter, dem kommitterade med afseende å kyrkoväsendet funne nödiga. Det arbete, utsedde kommitterade i enlighet med sålunda lämnadt uppdrag utförde, afslutades icke förrän den 29 december 1846. Icke heller det förslag till ny kyrkolag samt öfriga stadgar, denna kommitté utarbetade, ledde till någon påföljd. Särskildt i ett hänseende torde den utredning, kommittén verkställt, emellertid vara af betydelse för blifvande lagstiftningsarbeten å detta område. En betydlig del af dess arbeten bestod nämligen i uppdelningen af hithörande bestämmelser i stadganden af *kyrkolags* och *kyrkostadgas* natur. Därvid hade det visat sig, hurusom, ehuru regeringsformen i 87 § föreskrifver, att konung och riksdag gemensamt skola stifta kyrkolag, likväl flere efter regeringsformens antagande förekommande frågor rörande kyrkoväsendet, och däribland stundom sådana, som angått de viktigaste kyrkliga rättsbestämmelser, blifvit som rena ekonomimål behandlade, utan att man kunnat inse de grunder, som därvid varit afgörande. Såsom önskemål för hvad uti en blifvande kyrkolag måtte inrymmas framhöllo kommitterade, tydligen med tanke på de växlande bestämmelser, 1686 års kyrkolag innehöll, att icke alltför olikartade ämnen måtte där behandlas.

Redan det efter kyrkomötesförordningens tillkomst först sammanträdande allmänna kyrkomöte 1868 anhöll, såsom motionären påpekat, i skrifvelse till Kungl. Maj:t om revision af den ecklesiastika rättegångsordningen och de prästerliga befordringslagarna. Den af Kungl. Maj:t med anledning häraf förordnade kommitté erhöi emellertid ett vidsträcktare uppdrag och afgaf år 1873 ett vidlyftigt betänkande med bland annat förslag till ny kyrkolag, hvilket dock aldrig blifvit förelagdt Riksdagens pröfning. Resultatet af kommitténs arbeten blef hvad motionären därom anført. År 1888 är det Riksdagen, som tager initiativ till att få bland annat en revision af kyrkolagen till stånd, i det att mot laguskottets hemställan en skrifvelse afläts till Kungl. Maj:t med anhållan därom. Denna riksdagsskrifvelse ledde dock endast till vissa smärre reformer. Sedan 1903 års allmänna kyrkomöte ånyo väckt till

lif frågan om fullständig och snar revision af den kyrkorättsliga lagstiftningen och i sådant afseende i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes så snart ske kunde föranstalta om revision af gällande kyrkolag med dithörande författningar, har motionären nu önskat, att Riksdagen härtill måtte lämna sitt stöd.

Det är enligt utskottets mening betecknande nog för behovet af en allmän revision af gällande kyrkorätt, att så godt som samtliga rikets domkapitel i infortrade utlåtanden öfver kyrkomötets sistberörda skrifvelse utan angifvande af närmare skäl endast med hänvisning till allmänt kända omständigheter förklarar, att en snar och genomgripande revision är nödig. Säsom här ofvan omnämnts, fann redan 1824 års kommitté en sådan generell omarbetning nödvändig och företog en sådan, ehuru det densamma lämnade uppdrag därtill icke gaf anledning. En sådan allmän revision verkställdes ock af den kommitté, som år 1846 afgaf förslag i ämnet. Till belysning af det kaos af stadganden, som å hithörande område utgör gällande rätt, må påpekas, hurusom kommitterade år 1873 funno nödigt att för åstadkommande af enhetlighet i kyrkorätten sätta icke mindre än 144 då fortfarande gällande, smärre förordningar ur kraft, förutom de betydande stadganden, som innehöllos i 1686 års kyrkolag och de prästerliga privilegierna af år 1723. Genom de författningar å hithörande område, som sedan dess tillkommit, torde förhållandena icke hafva förenklats. Tvärtom torde den snabba utveckling, hvilken å alla områden försiggått under de sista decennierna, hafva i sin mån bidragit att än ytterligare å detta särskilda område inveckla förhållandena och sätta gällande stadganden i en skef ställning, i hvilket sammanhang utskottet särskildt vill framhålla den förändrade ställning, domkapitlet efter senast försiggångna reform af läroverksväsendet intager i förhållande till den allmänna undervisningen, hvilket ock torde betinga förändrade bestämmelser angående dessa myndigheter.

Det synes utskottet med hänsyn till ofvannämnda förhållanden, som om motionären framlagt fullgoda skäl för det trängande behovet af en snar och fullständig revision af samtliga de hithörande ämne berörande författningar, och får utskottet således hemställa,

att Riksdagen, med bifall till förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t så snart ske kan föranstalta om revision

af gällande kyrkolag med dithörande författningar samt framlägga det förslag, till hvilket nämnda revision kan gifva anledning.

Stockholm den 21 mars 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herrar *Ridderbjelke* och *Lindhagen* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
